

SCHOPENHAUER FELSEFESİNDE DOĞADA TÜRÜ SÜRDÜREN KÖLELİK: CİNSEL AŞK*

Cüneyt ARIKAN*

ÖZ

Bu çalışmada, Schopenhauer felsefesinde, doğada insan türünü sürdüren cinsel aşkın, özgürlükle tamamen karşıt olduğu gösterilmiştir. Buna uygun olarak, isteme, tasavvur, idea, tür gibi kavramların aşkla ilişkileri ortaya konulmuştur. Schopenhauer bilinebilir her şeyin, isteme dediği kör ve bilinçsiz metafiziksel gücün nesneleşmesi olduğunu düşünür. Aşamalı şekilde nesneleşen isteme, kendini gittikçe daha mükemmel bir şekilde ortaya koymaktadır. Aşk, istemenin en mükemmel nesneleşme derecesi olan insan türünü doğada kusursuz bir şekilde devam ettirmek için ortaya çıkmıştır. Aşk, kişideki cinsel dürtünün belli ve özel bir insana olan yönelimidir. İçgüdü tarafından aldatılan aşıklar, türü amaçlanan şekilde sürdürecektir çocuklar yapmaları için bir araya getirilmişlerdir. Acıya yazgılı varoluşu sürdüren aşk, yaşam istencinin en büyük onayıdır. İstemeyi reddederek özgürleşmek aşkın reddiyle başlar. Sonuç olarak karşımıza aşılmaz bir karşıtlık çıkar: Ya aşk ve kölelik ya münzevilik ve özgürlük.

Anahtar Sözcükler: İsteme, Tasavvur, İdea, Tür, Aşk, Kölelik, Özgürlük.

THE SLAVERY SUSTAINING THE SPECIES IN NATURE IN SCHOPENHAUER'S PHILOSOPHY: SEXUAL LOVE

ABSTRACT

In this study, it is shown that in Schopenhauer's philosophy, the sexual love that sustains the human species in nature is completely opposed to freedom. Accordingly, the relationship between concepts such as will, representation, idea, species and love has been revealed. Schopenhauer thinks that everything knowable is the objectification of a blind and unconscious metaphysical force he calls will. Gradually objectifying, the will reveals itself more and more perfectly. Love arose in order to perpetuate the human species perfectly in nature, which is the most perfect degree of objectification of the will. Love is the orientation of the sexual impulse towards a particular and special person. Deceived by instinct, lovers are brought together to produce children who will perpetuate the species as intended. Love, that sustains an existence destined for pain, is the greatest affirmation of the will to live. Liberation from the will by rejecting it begins with the rejection of love. The result is an insurmountable opposition: Either love and slavery or asceticism and freedom.

Keywords: Will, Representation, Idea, Species, Love, Slavery, Freedom.

* Bu çalışma, Prof. Dr. Hamdi Bravo danışmanlığında yazılan "Schopenhauer Felsefesinde İsteme ve Özgürlük Bağlamında Aşk" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

* Doktora öğrencisi, Ankara Üniversitesi Felsefe bölümü.

E-posta: cnytrkn06@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9357-5580

Makalenin geliş tarihi: 20.06.2024
07.08.2024

Submission Date: 20 June 2024

Approval Date: 07 August 2024

Giriş

Aşk, insanların en çok görüş ayrılıkları yaşadıkları konulardan biridir. Kimileri için aşk, insan hayatındaki temel şeylerden biri değildir ve bu yüzden ikincil bir değere ve öneme sahiptir. Hatta kimileri doğaya uygun bulmadıklarından aşk diye bir şeyin var olmadığını bile iddia eder. Kimileri ise aşkın kutsal ve doğaüstü bir şey olduğunu düşünür. Hakkında bitmek bilmeyen tartışmaların sürdüğü bu meseleyi derinlemesine ele alan birkaç filozoftan biri Schopenhauer'dur. O, tıpkı insanı doğada türeyen bir şey olarak ortaya koyduğu gibi, cinsellikten kopararak ulvileştirilen aşkı da göklerden yere indirir ve onun insan türünün devamına hizmet etmesi için ortaya çıkan bir fenomen olduğunu gösterir. Gelecek nesillerin kaderinin kendisine bağlı olmasıyla aşk, insan hayatındaki en önemli amaçtır. Bununla birlikte, aşk yüzünden insanların servetlerini, kariyerlerini, itibarlarını, akıl ve beden sağlıklarını, hatta hayatlarını kaybedebildiklerine dikkat çekerek aşkı insan hayatının tam merkezine yerleştirir.¹ Aşkın, kişinin en değerli varlığı olarak görebileceğimiz yaşamını feda etmesine yol açabilmesi bunun bir abartı olmadığını göstermektedir. Yaşam istencine baskın gelerek kişiyi ölüme sürükleyebilmesiyle aşk, hayatta olduğu gibi, yaşam istencini felsefesinin temeli yapan Schopenhauer'da da merkezi bir role sahiptir ve bu haliyle de incelenmeyi gerektirecek büyük bir önem arz etmektedir.

Kant'ın bilinmeyeceğini düşündüğü kendinde şeyin, yaşam istenci ya da kısaca isteme olduğunu iddia eden Schopenhauer, bunu, her daim nesneleşmeye çalışan, kör ve bilinçsiz bir çeşit metafiziksel güç olarak ortaya koyar. Bilinebilir her şey onun nesneleşmesidir ve bir öznenin nesnesi olarak tasavvurdur. Doğayı oluşturan tek tek şeyler öznenin zaman, mekan ve nedensellik gibi kalıplarına bağlı olduklarından istemenin dolaylı nesneleşmesidir. Platonik idealar olan belli nesneleşme seviyeleri ise istemenin doğrudan nesneleşmeleridir. Bunlar sırasıyla inorganik varlıklar, bitkiler, hayvanlar ve insanlardır. Türler, idea olarak ezeli ve ebedidir ancak ideaların doğadaki yansımaları olarak türlerin ortadan kalkma ihtimalleri vardır. Tür karşısında bireylere değer vermeyen isteme, türü sürdürmek için bireyleri araç olarak kullanır. Her seviyede kendini daha mükemmel bir şekilde ortaya koyan isteme, insanla birlikte önceki seviyelerden farklı olarak seçici bir şekilde tezahür etmeye başlar. Artık cinsel dürtünün sadece niceliği gözeten rastgele bir yönelimi değil, kendisine uygun belli bir

¹ Arthur Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, çeviren. Firuzan Gürbüz Gerhold, İstanbul: Alfa Yayınları, 2021a, 145-149.

insanı hedefleyerek niteliği gözetken bir yönelimi de söz konusudur. İçgüdü, türü saf ve doğru sürdürecekt çocukları yapmaları için belli insanları aşkla bir araya getirir. Aşkın ardında cinsellik ve üremenin yattığının farkında olmayan aşık, tüm bu yönelimin kendi mutluluğuyla ilgili olduğunu sanarak yanılır. Türün çıkarları için içgüdü aracılığıyla kandırılan insanların aşkta özgür olmaları mümkün değildir. İnsanların çoğunun temel amacının hayatta kalmak ve neslini sürdürmek olduğunu düşünen Schopenhauer, kendilerinde istemenin akla baskın çıktığı bu insanları türünün doğasına uygun sıradan insanlar olarak görür. Onların aksine deha, istemeden ve özneliğinden kurtularak ideaları idrak edebilecek kadar akla sahip olabilir. Ancak onlar da belli anlar dışında istemelerine hizmet ettiklerinden tam olarak özgür değillerdir. İstemeden tamamen kurtulanlar sadece münzeviler, azizler ya da çilecilerdir. İstemenin bütün oyunlarının farkında olan bu insanlar, aşk tuzağına düşmeyerek acıya yazgılı bir varoluşu sürdürmeyenlerdir. İstemeden kurtularak özgürleşmek, “gönüllü ve cinsel ilişki”nin reddedilmesiyle başlamaktadır. Herkesin bunu yapması halinde, insan türüyle birlikte bütün bir doğa, yani tasavvur olarak dünya ortadan kalkacaktır.

İstemenin Nesneleşme Basamakları Olarak İdealar ve Türlerin Sıçramalı Evrimi

Kant'ın yaptığı görünüş-gerçeklik ayrımını sürdüren Schopenhauer, ondan farklı olarak görünüşün ardındaki asıl gerçekliğin bilinebileceğini ve bunun da istemeye karşılık geldiğini düşünür. Dünyayı oluşturan kutuplardan biri tasavvurken, öteki isteme olarak karşımıza çıkar.² Elbette her şeyin özünde isteme olduğu bu sistemde, isteme-tasavvur ayrımı kendinde var olmayan, ancak özne kaynaklı ortaya çıkan bir ayrımdır.³ Zira burada “materyal” de, “eser” de, “usta” da bir ve aynı olan istemedir.⁴

Her daim nesneleşmek isteyen, hatta bu çabanın kendisine karşılık gelen istemenin, “dolaysız” ve “uygun” nesneleşmesi Platonik idealardır. Tasavvurlar arasında ikili bir ayrım yapan filozof, bir öznenin nesnesi olma anlamında

² Arthur Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, çeviren. A. Onur Aktaş, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2020, 71.

³ İoanna Kuçuradi, *Schopenhauer ve İnsan*, İstanbul: Yankı Yayınları, 1968, 51.

⁴ Arthur Schopenhauer, *Doğadaki İsteme Üzerine*, çeviren. A. Onur Aktaş, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2021b, 121.

ideaları da tasavvur olarak kabul eder. Ancak tek tek şeyler olarak görünüme gelen ve doğa olarak karşımıza çıkan tasavvurların aksine idealar öznenin deneyim kalıpları aracılığıyla ortaya çıkmaz. İdealar dışındaki tasavvurlar, ideanın “tekil ve geçici” bireylerle çoğaltılmasıyla meydana gelir ve bu anlamda istemenin dolaylı nesneleşmesi olarak karşımıza çıkarlar.⁵ Tek tekler, prototipler olan ideaların kopyalarıdır.⁶ Bu anlamda filozof için idealar, tek teklerden yapılan soyutlamayla elde edilen tümeller ya da kavramlardan farklıdır.⁷ “İdea yukarıdan gelir; o, her varlığın kendi düzeyinde yeniden ürettiği modeldir, oysa ki, kavram aşağıdan gelir, ardışık genellemeler yoluyla somuttan yola çıkarak elde edilmiştir.”⁸

İsteme ile onun tezahürleri arasında net bir ayrım yapan Schopenhauer, kendinde şey olan istemenin, öznenin zaman, mekan, nedensellik gibi kalıplarından ve çokluktan bağımsız olduğunu açıklar. İsteme kendinde bir ve tek olmasına rağmen, zaman ve mekana karşılık gelen “bireyleşme ilkesi” nedeniyle dolaylı nesneleşmelerinde birden çok görünür.⁹ Bununla birlikte, tek tek şeyler sürekli dönüşüm halinde olduklarından filozof tarafından yalnızca “görece varlığa sahip” olarak görülürler ve Hint felsefesindeki “Maya”ya benzetilerek yanıltıcı bir illüzyon olarak kabul edilirler.¹⁰ Bunların aksine zaman ve mekana tabi olmayan idealar tıpkı isteme gibi sabit ve değişmezdir ve bu halleriyle onlar var olan bir şey olarak görülürler. Ancak Schopenhauer’un ideayı Platon’daki anlamıyla kullandığını açıklaması, onun da ideayı asıl varlık olarak ortaya koyduğu anlamına gelmemektedir. İdealar filozof tarafından “tekil şeylerin ulaşılmaz modelleri”, “ebedi kalıpları”, “ilk örnekleri” olarak açıklanarak asıl varlık olan isteme ile tek tek şeyler arasına yerleştirilir. İdealar, “istemenin nesneleşmesinin her bir belirli ve sabit derecesi” olarak kabul edilir. İstemenin nesneleşmesinin bir hiyerarşi oluşturduğunu düşünen Schopenhauer, nesneleşme derecesinin bitkilerde taşlardan daha çok, hayvandan daha az olduğunu açıklar.¹¹ İsteme farklı nesneleşme seviyelerinde özünü gitgide daha mükemmel bir şekilde ortaya koyar. Bu seviyeler filozof açısından “belirli türler

⁵ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 288-289.

⁶ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 281-282.

⁷ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 113.

⁸ Edouard Sans, *Schopenhauer*, çeviren. Işık Ergüden, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2006, 57.

⁹ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 213-214.

¹⁰ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 73-74.

¹¹ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 233-235.

veya değişmeyen temel formlar”, “hem cansız hem de canlı cisimlerin özellikleri” ve “genel kuvvetlerde kendisini açık eden doğa yasaları”dır.¹² İstemenin aşamalı nesneleşmesi, sırasıyla inorganik varlıklar, bitkiler, hayvanlar ve insanların ortaya çıktığı evrimsel bir süreçtir:

...Nedensellik yasası ve bu yasaya bağlı işleyen doğanın gözlemlenmesi ve araştırılması bizleri kaçınılmaz olarak zamanda maddenin daha karmaşık yapılanmasının daha ham hallerden evrildiği sonucuna götürmektedir. Yani insandan önce hayvanlar, kara hayvanlarından önce balıklar, balıklardan önce bitkiler, organik şeylerden önce cansızlar var olmuşlardır.¹³

İstemenin kendine has bir şekilde kendisiyle ikileştiğini düşünen Schopenhauer, istemenin nesneleşmesini mümkün kılan şeyin, onun tezahürleri arasındaki bitmek tükenmek bilmeyen savaş olduğunu düşünür. İstemenin tezahürleri, maddeden pay kaparak temsilcisi oldukları ideayı ortaya koyabilmek için savaşır. Nesneleşme hiyerarşisinde daha alt seviyedekilerin çatışması daha üst seviyedeki bir ideanın tezahürünü meydana getirir. Ortaya çıkan daha üst idea, hiyerarşide kendisinden altta olanları da kapsadığından daha mükemmeldir.¹⁴ Sürekli değişen maddenin aldığı sabit form olan tür kendi içinde değişmezken,¹⁵ çatışmalar yeni türleri ortaya çıkarır. İstemenin en mükemmel nesneleşmesi olarak piramidin zirvesinde bulunan insan da türlerin sıçramalı evrimiyle ortaya çıkmıştır.¹⁶ “...İlk insanların, her ne kadar maymun değil, fakat doğrudan insan olarak Asya’da orangutanların atasından, Afrika’da şempanzeden doğduğunu kendimizden gizlemek istemiyoruz.”¹⁷

İdealar ezeli ve ebedi olsalar da onların doğadaki yansımaları olan türler tek tekleriyle birlikte yok olabilmektedir.¹⁸ Dodo denilen kuş türünün ortadan

¹² Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 281.

¹³ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 107.

¹⁴ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 254-257.

¹⁵ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 411.

¹⁶ Thomas Whittaker, *Schopenhauer Kimdir?*, çeviren. M. Masum Gökyüz, Ankara: Fol Kitap, 2021, 29-30.

¹⁷ Arthur O. Lovejoy, “Bir Evrimci Olarak Schopenhauer”, içinde *Schopenhauer*, çev. ve der. Ahmet Aydoğan, İstanbul: Say Yayınları, 2009, 208.

¹⁸ Lovejoy, “Bir Evrimci Olarak Schopenhauer”, 198.

kalkması buna örnektir.¹⁹ Bu nedenle, türün sürmesi için, idealarının temsilcileri olan bireylerin hayatta kalıp çoğalmaları gerekir.²⁰

...Platoncu ideaların, bireyin zamanın biçimine bağlı türler, yani üreme bağıyla sıkıca bağlı, birbiri peşi sıra gelen türdeş bireyler olarak kendilerini oluşturdıklarını ve bu nedenle türün zaman içinde birbirinden ayrılan idea (form, tür) olduğunu hatırlatmıştık. Buna göre, aslında her canlının gerçek doğası önce kendi türünde bulunur: ama onun varoluşu da sadece bireyle mevcuttur.²¹

Bir Ölümsüzlük Çabası Olan Üreme

İsteme kendini tam olarak doğrudan nesneleşmesi olan ideada ortaya koyduğu için onun asıl umursadığı türün korunmasıdır. İdeanın ezeli-ebediliği karşısında gelip geçici olan birey ise sadece türü sürdürme amacına hizmet eden bir araçtır. Bu bakımdan, isteme için idea ya da tür karşısında bireyin bir değeri yoktur.²² Türün devamını sağlayan şey bireylerin üremesidir ve bu da bir çeşit ölümsüzlük çabasıdır. "Ebeveynin ayırt edici özelliklerinin tümü çocuklarında yeniden ortaya çıkar ve böylece ölüm aşılmış olur."²³ Doğrudan kendisini ölümsüz kılamayanlar, kendilerinin kopyası olarak gördükleri çocukları aracılığıyla ölümlerini aşmaya çalışırlar: "...Zaman ve nedensel zincirde, yani doğada, edimin sonucu olarak yeni bir yaşam tezahür eder. Peyda edenin karşısına peyda edilen çıkar ki bu, tezahürde peyda edenden farklı olmakla birlikte bizatihi kendinde veya idea olarak onunla aynıdır."²⁴ Bireydeki isteme olarak görebileceğimiz irade bedenle birlikte yok olup gideceği yanılgısına kapılarak üreme yoluyla ölümsüz olmak istemektedir:

...Kendileri gibi varlıkların ancak belli bir zaman zarfında ayakta kalabilecek şekilde tasarlandığının bilincindedirler. Bunun

¹⁹ Schopenhauer, *Doğadaki İsteme Üzerine*, 115.

²⁰ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 256.

²¹ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 99.

²² Bertram M. Laing, "Schopenhauer ve Bireysellik, içinde *Schopenhauer*, çeviren ve derleyen. Ahmet Aydoğan, İstanbul: Say Yayınları, 2009, 175-176.

²³ Arthur Schopenhauer, *Ölümün Anlamı*, çeviren. Ahmet Aydoğan, İstanbul: Say Yayınları, 2019c, 80.

²⁴ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 474.

içindir ki hayatı terk edip giderlerken onun yerini alacak başka birisine devretmek için teşebbüste bulunurlar. Bu teşebbüs, bu çaba kendine ait bilinçle cinsel içgüdü biçiminde ortaya çıkar ve başka şeylerin bilincinde ve dolayısıyla nesnel sezgisel kavrayışla cinsel organlar biçiminde kendisini dışa vurur.²⁵

İsteme halihazırda doğum ve ölüm çarkının dışında olsa da nesneleşmeleri olan hayvan ve insanda ölüm korkusuna sahiptir. Schopenhauer yaşamın kendinde bir değeri olmadığını ortaya koyan bilgi, deneyim ve düşünce ile ölüm korkusu arasında bir karşıtlık olduğunu vurgular.²⁶ Tasavvur olarak dünyanın kendisine bağlı olduğunu bilmediği için dünyanın onun ölümünden sonra da devam edeceğini sanan insan ölüm korkusuna kapılmaktadır.²⁷ Oysa, bilen ve isteyen olarak ikiye ayrılan “ben”, bilen yanıyla, yani bir tasavvur olan beyne bağlı bilinciyle ölümlüken, isteyen yanıyla, yani kendinde şey olan özüyle ölümsüzdür.²⁸ Filozof açısından, yalnızca türü önemseyen ve hiçbir bireyi özel görmeyen istemenin kişiye kendini özel hissettirmesi bir aldatmacadır. İsteme için bireyler hayatta kalıp üreme yoluyla türü sürdüren araçlar olmalarının dışında bir öneme sahip değildir.²⁹ Her parçası ve özelliğiyle insan bedeni, istemenin planlarına uygun şekilde meydana gelmiştir: “Dişler, gırtlak ve bağırsaklar nesneleşmiş aklıdır; üreme organları nesneleşmiş cinsel dürtüdür; tutan el, acele eden ayak istemenin daha dolaylı taleplerine tekabül etmektedir.”³⁰

Tıpkı Platon gibi ³¹ Schopenhauer da hayvanların ve insanların üremesinin bir ölümsüzlük çabası olduğunu ve bunun da sevgiyle güdülendiğini düşünür. ³² “Yavruların korunması üremeyle, ebeveyn sevgisi ise türlerin yaşamının devam ettiği cinsel içgüdüyle bağlantılıdır. Buna göre hayvanın yavrusuna duyduğu sevgi tıpkı cinsel içgüdü gibi, sadece kendi bireyselliğine

²⁵ Arthur Schopenhauer, *Hayatın Anlamı*, çeviren. Ahmet Aydoğan, İstanbul: Say Yayınları, 2019b, 73-74.

²⁶ Schopenhauer, *Ölümün Anlamı*, 53-55.

²⁷ Schopenhauer, *Ölümün Anlamı*, 113.

²⁸ Schopenhauer, *Ölümün Anlamı*, 95-96.

²⁹ Schopenhauer, *Ölümün Anlamı*, 43-44.

³⁰ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 208-209.

³¹ Platon, *Şölen-Dostluk*, çeviren. Sabahattin Eyüboğlu, Azra Erhat, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2020, 50-51.

³² Fiona Ellis, “Schopenhauer on the Delusions of Erotic Love”, *Louvain Studies*, 44, no 3, (2021), 6.

yönelik çabaları fazlasıyla aşan bir güce sahiptir.”³³ Tıpkı Platon ve Freud'da olduğu gibi Schopenhauer'da da sevgi ve cinselliğin birliğiyle, bütün aşk ya da sevgilerin temeline cinselliğin yerleştirilmesiyle karşılaşılır.³⁴

Her ne kadar irade sadece bireyde özbilince ulaşırsa, yani kendini doğrudan sadece birey olarak tanısa da aslında gerçek doğasının kendini nesneleştirdiği türdür ve türlerin faaliyetlerinin, yani cinsel ilişkilerin, yavruların üremesinin ve beslenmesinin bireye her şeyden çok daha önemli görüldüğü derin bir bilinç ortaya çıkar. Hayvanlardaki ... kızgınlığın, insanda cinsel dürtülerin doyurulması amacıyla diğer bireyin tutkulu bir aşka varabilen özenli ve kaprisli seçiminin nedeni budur.³⁵

Schopenhauer aşkın yalnızca insanlar için mümkün olduğunu düşünse de, istemenin türü sürdürme projesinde hayvanların da insanların da benzer şekilde kandırıldığı konusunda emindir. Tıpkı insanlar gibi hayvanlar da kendi şahsi çıkarları için emek harcadıklarını düşünürler ancak esasında yavruları için çalışırlar. Yuva yapan kuşlar, yumurtaları için uygun yer arayan böcekler, komplike bir ekonomi ve yapı üreten karıncalar ve arılar filozofun verdiği bazı örneklerdir. İnsanların durumu da pek farklı değildir:

... Bir böceğin belli bir çiçeği, meyveyi, gübreyi, eti ya da firavunfareleri gibi yumurtalarını sadece oraya bırakmak üzere yabancı bir böcek larvasını seçmekte gösterdiği özen ve buna ulaşma adına ne zahmetten ne de tehlikeden sakınması, cinsel tatmin için bireysel yönden kendine uygun özelliklere sahip bir kadını seçen erkeğin gösterdiği özene ve böylesine tutkuyla çabaladığı amacına ulaşmak için çoğu zaman mantığına ters düşerek servetine, onuruna ve yaşamına mal olacak budalaca bir evlilikle, aşk ilişkisiyle, zina ve tecavüz gibi suçlarla mutluluğunu feda etmesine çok benzer: tüm bunlar sadece birey pahasına, doğanın her yerde bağımsız olan iradesine göre amaca en uygun şekilde türe hizmet etmeye yöneliktir.³⁶

³³ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 107-108.

³⁴ Theodor Reik, "Sevgi ve Cinsellik Ayrı Şeylerdir", içinde *Aşkın Anatomisi*, çeviren. Mehmet Harmancı, derleyen. A. Krich, İstanbul: Say Yayınları, 2005, 148.

³⁵ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 99-100.

³⁶ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 160-163.

İnsanla birlikte ortaya çıkan aşk da üremeye hizmet eder. Aşk, istemenin kendini yenileme gereksinimini gidermek için vardır.³⁷ İsteme için insan, aşık olup çocuk yapabildiği ve bu sayede türü istenilen şekilde sürdürebildiği sürece kıymetlidir. Üreme gücü azaldığı zaman bedenın yenilenme hızı da azalır; yaralar eskisi kadar çabuk iyileşmez ve hastalıklar kolayca atlatılmaz.³⁸ Zira artık üreyemeyen canlı, türü sürdürmek için gerekli bir aparat olmaktan çıkması nedeniyle değerini yitirir ve bir süre sonra hayat sahnesinden alınır.³⁹

...Birey, türlerin korunmasına hizmet ettiği andan itibaren yok oluşa doğa tarafından yönlendirilir. Doğa böyle yaparak oldukça naif bir şekilde bireylerin değil sadece ideaların esas gerçekliği olmasının büyük hakikatini dile getirmektedir; yani başka bir deyişle idealar, istemenin tam nesneleşmesidirler. Şimdi insan, doğanın ta kendisidir ve hatta doğanın kendi-bilinçliliğinin en üst derecesidir. Fakat doğa da sadece yaşam isteğinin nesneleşmesidir.⁴⁰

İnsan Türünü Sürdüren Tuzak Olarak Aşk

Schopenhauer, aşk konusundaki düşüncelerini açıklamaya, aşkın, doğaya uygun olmadığını ve bu yüzden gerçek kabul edilemeyeceğini düşünenlere karşı çıkararak başlar. Ona göre, aşk teması bütün kültürlerde yer alır, onların edebi eserlerinde karşımıza çıkar ve herkes tarafından ilgiyle karşılanır. Ayrıca tutkulu aşkın kimilerini delirttiğine, kimilerinin de yaşam istencini bastırarak onları intihara sürüklediğine sıklıkla rastlanır. Filozof, bu örnekleri göze alarak, aşkın insan doğasına uygun, gerçek ve hayati öneme sahip bir şey olduğuna işaret eder.⁴¹

İnsanlar üreme, cinsellik, yavruların beslenmesi ve korunması gibi konularda hayvanlarla büyük ölçüde benzeşirler ancak aşk yalnızca insana özeldir. Hayvanların aksine insanların aşık olabilmelerini sağlayan şey, onların rastgele bir şekilde cinsel yönelimde bulunmak yerine pek çok faktörü dikkate

³⁷ Raj Singh, *Schopenhauer: A Guide for the Perplexed*, London: Continuum Books, 2010, 79.

³⁸ Schopenhauer, *Ölümün Anlamı*, 87.

³⁹ Kuçuradi, *Schopenhauer ve İnsan*, 87.

⁴⁰ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 410.

⁴¹ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 143-145.

olarak seçim yapmalarıdır.⁴² Her nesneleşme seviyesinde daha mükemmel olan isteme, insanın ortaya çıkışıyla birlikte belli kişileri seçerek aşkla bir araya getirmeye başlamıştır. İsteme artık birbirine uygun kişilerin bir araya gelerek yaptıkları çocuklarla somutlaşmak istemektedir. Bu anlamda, türün kalitesini değil yalnızca türe ait birey sayısını artırmayı hedefleyen cinsel yönelimler filozof tarafından aşk olarak görülmez.⁴³ Bununla birlikte, Schopenhauer, doğaya ait bir fenomen olarak ortaya koyduğu aşkın, ulvileştirilmesine de karşı çıkar. O, bütün aşkların cinsel dürtüde temellendiğini düşünür ve cinsel aşkı “kişiselleştirilmiş cinsel dürtü” olarak açıklar. Aşk, cinsel dürtünün “dikkatli, belirli ve iradeli” bir şekilde seçilen kişiye yönelmesidir. Schopenhauer’a göre, aşklarını kutsallaştıran aşıklar her ne kadar kabul etmeyecek olsalar da onların bütün aşk hikayelerinin altında yatan amaç çocuk yapmaktır. Aşıklar birleşerek tek bir varlık olmak isterler ve onların kalıtımsal özelliklerini taşıyan, aşklarının ürünü olan çocukla bu istek gerçekleşmiş olur. Filozof açısından, insan hayatının merkezinde yer alan cinsel aşk, insani çabaların ve yaşamın en önemli amacıdır. Bunun böyle olması tesadüf değildir, zira sonraki nesillerin kaderi buna bağlıdır: “Nasıl ki gelecekteki bu kişilerin varlığı, existentia’sı cinsel dürtümüzle önceden tayin edilmişse, özleri, essentia’ları da bu cinsel dürtünün tatmini için yapılan kişisel seçimde cinsel aşkla tümünden koşullanmış, her açıdan geri döndürülemez biçimde belirlenmiştir.”⁴⁴

Schopenhauer açısından isteme, kişiye uygun olan partneri “türün duyusu” olan içgüdü aracılığıyla seçer. İçgüdü, aslında türün çıkarına olan bu aşk tercihini bireyin çıkarı ve memnuniyeti içinmiş gibi göstererek onu aldatır. İnsanın içgüdü aracılığıyla kandırılmasının gerekliliği, onun doğası gereği bencil bir yapıda olmasına dayanır. Filozof, tür karşısında ölümlü olan bireylerin isteme için değersiz olduğunu, ancak bencil bir öze sahip olduklarından bireylerin tür uğruna kendilerini feda etmeye gönüllü olmayacaklarını düşünür. Bu nedenle, bireye, hoşlandığı kişiye olan yöneliminin, onun şahsi mutluluğu için olduğu düşündürülür. Aşık olduğu insanı elde ettiği zaman beklediği sonsuz mutluluğa kavuşamayan kişi aldandığının farkına varır.⁴⁵ Ancak bu ana kadar aşıklar türün ruhu tarafından kontrol edildikleri için kendi çıkarlarına ters olan eylemlerde bulunabilmektedirler. Kendisinden çok türe hizmet eden aşık, bu süreçte

⁴² Schopenhauer, *Hayatın Anlamı*, 21.

⁴³ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 179-180.

⁴⁴ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 148-153.

⁴⁵ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 157-162.

normalde yapmayacağı şekilde onur, vicdan, toplum, ahlak, ölüm korkusu gibi şeyleri görmezden gelebilmektedir.⁴⁶ Schopenhauer, aşkın insan hayatına olumsuz anlamda büyük etkileri olduğunu düşünür. Aşk nedeniyle kavgaların çıkması, ilişkilerin bozulması, önemli işlerin bölünmesi, zeki insanların bile kafalarının karışması, bilginlerin ve devlet adamlarının çalışmalarının aksaması mümkündür. Sadakat, dürüstlük, sağlık, zenginlik, rütbe ve mutluluk gibi şeyler aşk yüzünden kaybedilebilmektedir.⁴⁷

...Cinsel ilişkiden hemen sonra şeytânın kâhkahaları iştilir... ..bunun nedeni cinsel arzunun, özellikle belirli bir kadında takılıp kalmayla yoğunlaşıp ateşli bir karasevdaya dönüşmesi durumunda, bu soylu dünyanın ne kadar düzeni, tezgahı varsa tümünün özünü, esasını oluşturmasıdır; çünkü ifade edilemeyecek derecede sınırsız vaatlerde bulunur, fakat bunları sözü edilmeye değmez derecede yerine getirir.⁴⁸

Erkekler ve kadınlar aşık oldukları zaman biyolojik yapılarına göre farklı tarzda hareket ederek istemenin çıkarları için uğraşırlar. Schopenhauer, erkeklerin aşık oldukları kadını elde ettikten sonra aşklarında bir zayıflama, belli bir süre sonra da sönümlenme olduğunu ve yeni bir arayışa başladıklarını düşünür. Bunun nedeni, kadınla karşılaştırıldığı zaman aynı sürede erkeğin çok daha fazla çocuk yapabilme imkanına sahip olmasıdır. Kadın ise aşık olduğu erkeği elde ettikten sonra aşkı ve bağlılığı artar. Zira baba, çocuğun garantörü olarak görülür.⁴⁹ Bununla birlikte, sadece niceliği değil niteliği de önemseyen isteme, türün daha iyi, sağlıklı, güzel ve güçlü bireylerle devam etmesini amaçlamaktadır. Aşk konusunda insanları etkileyen faktörler, bu yönelimin kişinin kendisi için değil potansiyel çocuğu için olduğunu göstermektedir. Schopenhauer, insanların karşılıklarında aradıkları en temel şeylerin sağlık, güç, gençlik ve güzellik olduğunu söyler. Bunların, sağlıklı bebekler elde etmeye yönelik olarak seçildiği açıktır.⁵⁰ Filozof açısından, insanlar en başta en güzel olarak gördüklerine yönelirler ancak insanların güzellik arttıkça alacakları hazzın da artacağına dair düşünceleri bir yanılgıdır. Güzellik

⁴⁶ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 185-191.

⁴⁷ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 148-149.

⁴⁸ Schopenhauer, *Hayatın Anlamı*, 50.

⁴⁹ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 164-165.

⁵⁰ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 155.

kişinin kendisine faydasızdır ancak onun hedeflenmesinin nedeni türün “saf ve doğru” korunmasıdır.⁵¹

Schopenhauer, bizi etkileyerek aşık olmamıza neden olan faktörleri ikiye ayırır. Bunlar, herkes için söz konusu olanlar ile kişinin kendi durumuna, yapısına göre değişen faktörlerdir. Herkesi kapsayan faktörlerden biri yaşlılık; zira, üreme çağına giren genç insanlar bize çekici gelirken, üreme kabiliyetinin azalmasıyla çekicilik de azalmaya başlamaktadır. Karşıdaki kişinin sağlık durumu da bizim için önemlidir. Çocuklara geçebilecek hastalıklara sahip olanlar ya da iskelet yapısında, uzuvlarında bozukluk, asimetri olanlar bize daha az çekici gelmektedir. Ayrıca doğurganlığa ve çocuğun beslenmesine faydalı olacağı düşünülen dolgun göğüslere ve ete sahip kadınların erkekler tarafından daha çekici bulunduğunu düşünür filozof. Bunun aksine aşırı şişman veya aşırı zayıf kadınlar içgüdüsel olarak pek tercih edilmezler. Kadınlar ise güçlü ve cesur erkeklere yönelirler. Çünkü onlar çocukları koruyabilecek yeterlikte görülürler.⁵² Kişilerin kendilerine özel yapılarına bağlı faktörlere baktığımız zaman burada doğanın bir dengeleme mantığı izlediğini görebiliriz. Buna göre, insanlar kendilerinde olmayan özelliklerin peşinden koşmakta, onlara yönelmektedir. Bireylerdeki türü bozan sapmaları çocuklarında düzeltmek hedeflenir ve buna göre kişiler, onlardan farklı olanları beğenmektedir. Kısa boylu olanların uzun boyluları, çelimsiz olanların kaslı ve güçlü olanları, sarışınların esmerleri ya da kumralları beğenmesi gibi şeyler filozof tarafından örnek olarak verilir.⁵³ Bununla birlikte, Schopenhauer, fiziksel faktörler dışında zihinsel faktörlerin de aşıkta etkili olduğunu düşünür. Buna göre, kadınlar iradeli, kararlı, cesur ve dürüst erkeklerden hoşlanırlar.⁵⁴ Onların bu tercihlerinde, karakter özelliklerinin çocuğa anneden değil babadan aktarılması etkilidir. Bu nedenle filozof, çocuğa aktarılamayacağı için kadında karaktere, erkekte ise entelektüellik ve zekaya pek bakılmadığını düşünür. “Evlilikte hedeflenen zekice sohbetler değil, çocuk doğurmaktır: bu, kafaların değil, yüreklerin birleşmesidir.” Elbette burada mantık evlilikleri değil aşk evlilikleri kastedilmektedir. Karşıdaki kişinin maddi durumunu, eğitim seviyesini, zekasını ve entelektüelliğini sorgulayarak ona yönelme aşk olarak görülmez.⁵⁵ Aşkta akli değil içgüdüsel bir tercih durumu

⁵¹ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 158-159.

⁵² Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 166-169.

⁵³ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 171-175.

⁵⁴ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 169.

⁵⁵ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 169-171.

vardır ve bu da tür için kendini feda etme anlamı taşır. Akıl etkin olduğunda bireyin çıkarları gözetilip türü bozan birliktelikler yaşanırken, içgüdünün faal olduğu durumda türü mükemmel bir şekilde sürdürme amacına hizmet edilir.⁵⁶

İçgüdünün Zaferi Aşk, Aklın Zaferi Özgürlük

Schopenhauer, felsefe tarihindeki yaygın kabulden farklı olarak, insanı insan yapan şeyi akıl olarak görmez ve aklın kontrol ettiği bir isteme yetisi yerine, istemeye bağlı bir akıl ortaya koyar.⁵⁷ Bu bağlamda onun felsefesinde insan, karşımıza akıl varlığı olarak çıkmaz. İnsanın zihnine büyük ölçüde egemen olan, bilinçdışı istemedir.⁵⁸ İnsan, düşünme ve karar verme süreçlerinin genellikle farkında değildir, zira bunlar zihnin derinlerinde bilinçsizce gerçekleşir. Yani halihazırda salt rasyonel bir varlık olmayan insan, farkında olmaksızın bilinçdışı isteme tarafından yönetilir. Filozof, zihnin farkında olunan kısmı olan bilinci, onun yüzeyi veya kabuğu gibi görür. Anlaşılacağı üzere bilinç, buzdağının görünen kısmıyken, asıl belirleyici ise görünmeyen kısımdadır.⁵⁹ Akıl ve isteme arasındaki mücadelede güçlü taraf istemedir ve bu baskınlığı sayesinde kendi çıkarlarına göre aklı yanıltmaktadır. Schopenhauer, insanın hesap yaparken farkında olmaksızın kendi lehine hata yapmasının bu durumun bir sonucu olduğunu düşünür. İstemenin amaçlarına hizmet etmesi için ortaya çıkan akıl onun kölesi gibidir:

Schopenhauer, akıl ve isteme arasındaki ilişki için birçok imge sunar ama en çok tercih ettiği imge, güçlü ama kör bir kişinin omuzlarında taşıdığı, gören ama topal olan bir kişidir. Akıl bilinçlidir ve dünyadaki penceremizdir, ancak bizi gideceğimiz yere götüren itici güç; ruhun, bedenimizin (veya organizmamızın) derinlerinde yer alır. İstemenin önceliği doktrininin, psikolojik veya etik birçok uygulaması mevcuttur. Schopenhauer bilinçdışı zihin ve cinselliğin davranışlarımız üzerindeki etkisi konusunda, bir

⁵⁶ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafizikliği*, 195-197.

⁵⁷ Hamdi, Bravo, "Schopenhauer'da Özgür İrade Sorunu ve Aklın İşlevi", *Düşünbil Dergisi*, no 43, (2014): 43.

⁵⁸ Emel Koç, "Schopenhauer Felsefesinde 'Ölüm' ve 'Ölüm Korkusu' Üzerine", *Dört Öge Dergisi*, no 13, (2018): 26.

⁵⁹ Arthur Schopenhauer, *Akil Zayıflığı*, çeviren. Ahmet Aydoğan, İstanbul: Say Yayınları, 2019a, 81-82.

bakıma, yirminci yüzyıldaki düşünürlerin öncüsüdür çünkü ona göre, her ikisi de akıl ve isteme arasındaki karşıtlıktan kaynaklanır.⁶⁰

Schopenhauer, bilinçdışı cinsel dürtülerin eylemlerimiz üzerindeki belirleyiciliğine Freud'dan önce dikkat çekmiştir.⁶¹ O, tıpkı diğer insan eylemleri gibi, çocuk yapmanın da salt rasyonel bir şey olmayıp istemenin yönlendiriciliğinde gerçekleştiğini düşünür. Potansiyel partnerlerimizin üremeye uygun olup olmadıklarını akıldan çok içgüdüsel sezgiyle değerlendirmemiz bunu göstermektedir.⁶² Filozof açısından dünya bir cehennem gibidir ve böylesine kötü bir yere çocuk getirerek insan soyunu sürdürmenin rasyonel olması mümkün değildir.⁶³ Aklın baskın olması durumunda tutkuları dizginleyebilmesi, isteme ile akıl arasında üstünlük kurma mücadelesi olduğunu gösterir.⁶⁴ "...Kendi öz-bilincimizde akıllı, bilinçli algı ve düşüncelerle dolu olan bir parçamız olarak ayırt edebiliriz. Bu bölünmenin öznel belirtileri, fark edebileceğimiz üzere, akıl ve isteme arasındaki "içimizdeki bir tuhaf etkileşim" kaynaklı çeşitli çatışma ve tahakküm türleridir."⁶⁵ İnsanları bilinç düzeylerine göre ayıran filozof, ancak çok az insanın dahi seviyesine çıkabileceğini düşünür. Bunların aksine çoğu insan, sadece hayatta kalıp üremelerine yetecek zihni güçlere sahiptir.⁶⁶ "...Eğer sıradan bir insan üçte iki irade üçte bir akıldan ibaretse deha bunun tersine üçte iki akıl üçte bir iradeden müteşekkildir."⁶⁷ Bir anlamda istemenin elinde oyuncak olan sıradan insanlar, standart bir insanın doğasına uygun olarak türü sürdürüp istemeyi onaylar:

Cinsellik dürtüsünün en güçlü ve en kati yaşam onayı oluşu, bunun tıpkı hayvanlarda olduğu gibi doğal insan hayatındaki nihai amaç, en yüksek hedef olmasından dolayı apaçıktır. İnsan, ilk olarak kendini sürdürme için çabalar ve bunu sağlar sağlamaz da sadece

⁶⁰ Cristhopher Janaway, *Schopenhauer*, çeviren. Haydar Öztürk, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, 2021, 63-67.

⁶¹ Gupta, R. K., "Freud and Schopenhauer", *Journal of the History of Ideas*, 36, no 4, (1975), 723.

⁶² Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 166-168.

⁶³ Schopenhauer, *Hayatın Anlamı*, 29.

⁶⁴ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 116.

⁶⁵ Janaway, *Schopenhauer*, 63-65.

⁶⁶ Arthur Schopenhauer, *Akıl Sağlığı*, çeviren. Ahmet Aydoğan, İstanbul: Say Yayınları, 2017a, 138.

⁶⁷ Arthur Schopenhauer, *Seçkinlik ve Sıradanlık Üzerine*, çeviren. Ahmet Aydoğan, İstanbul: Say Yayınları, 2019d, 43.

türün çoğalması için çabalar; salt doğal bir canlı olarak başka bir şey için çabalamaz. En iç özü yaşam isteği olan doğa da hayvanları olduğu gibi insanları da üremeleri için bütün kuvveti ile dürtür. Doğa, bireyde bu amacına ulaştıktan sonra ise bireyin yok olmasına tamamen kayıtsız kalır çünkü yaşam isteği olarak doğa sadece türün sürdürülmesi ile ilgilenir; birey ise doğa için bir hiçtir.⁶⁸

Schopenhauer, türünden farklı bir özellik taşımayan insanları sıradan insan olarak görür. İstemenin amaçlarına uygun yaşayan bu insanlar istemenin kölesidir.⁶⁹ Deha ve münzevi gibi nadiren rastlanan bazı insanlarda ise bu durum tersine dönebilmektedir.⁷⁰ Onlar, sıradan insandan farklı olarak kendilerinde istemenin değil, anlama ve akıldan oluşan *intelektin* kontrol sahibi olabildiği insanlardır. Bu durumda kendisini görüp tanıma şansı bulan istemenin, kendini inkar etme imkanı ve ihtimali doğmaktadır.⁷¹ Kör istemeye rehberlik etmesi için ortaya çıkan *intelektin* istemeden koparak özgürleşmesi dehalarda sanatsal üretimle, münzevilerde ise istemenin reddiyle karşımıza çıkar.⁷² “...Dehanın ifadesi, yüzlerinde aklın iradenin hizmetinden özgürlüğünü, serazatlığı, bilmenin istemeye baskınlığını açık seçik biçimde okumamızda saklıdır.”⁷³ Sıradan insanlardan farklı olarak dehanın çift aklı olduğunu düşünür filozof. Bunlardan biri istemenin amaçlarını gerçekleştirme içindir. Diğeri ise onu görünüşlerin ötesine götürerek nesnel bir idraka sahip olmasını sağlar.⁷⁴ İstemeden anlık olarak arınan deha saf özne olur, nesneye pratik amaçlarla yaklaşmaktan kurtulur ve böylece tek tek şeylerin ötesine geçerek nesnelerin idealarını idrak eder.⁷⁵ Ancak bu durum anlık ve geçici olduğundan deha için kalıcı bir özgürlük mümkün olmaz: “İhtiyaçların kimisi tutkulara dönüşür; bunlar her şeyi önlerine katıp sürükler, hatta aklı perdeler, bilinci boğup susturur -cinsel hazlar bilhassa böyledir. Dehalar da bunları hisseder, der Schopenhauer; göklere yükselirler ve ardından dünyevi dürtüler karşılına çıkar ve aşağı düşerler.”⁷⁶

⁶⁸ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 476.

⁶⁹ Schopenhauer, *Seçkinlik ve Sıradanlık Üzerine*, 103-104.

⁷⁰ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 473.

⁷¹ Günter Zöller, “Schopenhauer on the Self”, içinde *The Cambridge Companion to Schopenhauer*, ed. Christopher Janaway, Cambridge: Cambridge University Press, 2006, 19-20.

⁷² Zöller, “Schopenhauer on the Self”, 30.

⁷³ Schopenhauer, *Seçkinlik ve Sıradanlık Üzerine*, 47-48.

⁷⁴ Schopenhauer, *Seçkinlik ve Sıradanlık Üzerine*, 18.

⁷⁵ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 290-293.

⁷⁶ William M. Salter, “Schopenhauer, Felsefe ve Din”, içinde *Din Üzerine*, çev. Ahmet

Schopenhauer felsefesinde dahilerin aksine münzeviler istemelerini yenerek onu kalıcı bir şekilde susturabilen kişilerdir. Onların varlığı, akıl ve bilginin isteme karşısında tam bir zafer elde etmesinin sonucu olarak görülebilir. Tıpkı akıl gibi bilgi de normalde istemeye hizmet etmesi için vardır. Ancak istemenin kendini bilmesi, nesneleşmeye devam edebilmek için kendi kendisiyle çatışmak zorunda olduğunun farkına varması onun kırılmasıyla, yani bir anlamda intiharıyla sonuçlanmaktadır.⁷⁷Yüksek bir akıl sayesinde kişi, yaşamın ve bireysel varoluşunun bir yanılısına olduğunu idrak ederek ölüm korkusundan kurtulabilmekte;⁷⁸ acıdan kurtuluş yolunun ölüm olduğunu anlayabilmektedir.⁷⁹ Halihazırda, isteme olarak ölümsüz olduğunu bilen bir insanın, ölümsüz olmak için çocuk yapıp çatışmaya ve acıya yazgılı bir yanılısamayı sürdürmeyeceği açıktır. İnsanın ihtiyaç duydukça acı çekmeye devam edeceğine işaret eden Schopenhauer,⁸⁰ ihtiyaçların tamamının aynı amaca hizmet etmek için ortaya çıktığını düşünür: “Bütün çeşit çeşit isteme edimlerinde temel tema, ihtiyaçların tatminidir ve bu da sağlıklı oluşu içinde bedeninin varoluşundan ayrılamaz; bu isteme edimleri ifadelerini bedende bulurlar ve bireyin sürmesi ve türün devamına indirgenebilirler.”⁸¹ Filozofa göre, özümüz olan isteme bitmek tükenmek bilmeyen sonsuz bir çabalama olduğu için insan sürekli ihtiyaç duyar ve eksiklik hisseder. İstemenin en mükemmel ve en komplike nesneleşmesi olması nedeniyle insan en çok ihtiyacı olan varlıktır. İsteklerini karşılayamadığı için çoğu zaman acı çeken insan, tatmin olduğu nadir zamanlarda da can sıkıntısı çekmektedir. Bu bağlamda filozof, acıya yazgılı olan yaşamı, ızdırap ve can sıkıntısı arasında giden bir sarkaca benzetir. Hayatta kalabilmek için onca tehlike ve zorlukla savaşıyor insan, bunun üstüne bir de türü sürdürmek için uğraşmaktadır. Seks dürtüsü ve tutkulu aşk, acının girdiği formlardandır.⁸² Aşk yüzünden insanların delirmesine, intihar etmesine, sevdiği kişiye zarar vermesine ya da hayal kırıklığına uğramasına sürekli rastlanır.⁸³ Tüm bunların farkında olan, hayatta her şeyin geçici, anlamsız ve değersiz olduğunu bilen insan çözümü istemenin tatmininde değil reddinde bulacaktır.⁸⁴ Aşk işleri, münzevinin

Aydoğan, İstanbul: Say Yayınları, 2020, 169-170.

⁷⁷ Kuçuradi, *Schopenhauer ve İnsan*, 57-58.

⁷⁸ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 419-420.

⁷⁹ Koç, “Schopenhauer Felsefesinde ‘Ölüm’ ve ‘Ölüm Korkusu’ Üzerine”, 31-32.

⁸⁰ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 314.

⁸¹ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 472.

⁸² Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 453-458.

⁸³ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 189-191.

⁸⁴ Schopenhauer, *Hayatın Anlamı*, 10-11.

ya da azizin, beyhudeliğini anlayıp istemeyi bıraktığı şeylerden biridir.⁸⁵ Hatta başlıcası olduğu da söylenebilir; zira cinsel aşkın temelinde yer alan üreme, türü sürdürmesi bakımından, bireyin kendi hayatını sürdürmesiyle karşılaştırıldığında yaşam istencinin çok daha güçlü bir şekilde onaylanmasıdır.⁸⁶ Bu bakımdan Schopenhauer, istemenin tuzağı olarak gördüğü⁸⁷ cinsel aşkın düşman olduğunu söyler.⁸⁸ Onun açısından, aşk tuzağına düşen ve istemenin kötülüğe ve acıya yazgılı nesneleşmesine hizmet eden aşıklar ise haindir.⁸⁹ Anlaşılabacağı üzere istemeyi onaylayan aşıkla, onu reddeden münzevi tamamen karşıttır. Zira istemeden kurtularak özgürleşmenin anahtarı olarak cinselliğin reddi münzeviliğin temelidir.⁹⁰

Dünyadan elini eteğini çekişin veya yaşam isteğini reddedişin ilk adımı gönüllü ve cinsel ilişkiden tam bir uzak duruştur. Bu yolla dünyadan el etek çekiş, bireyin yaşamının ötesine geçen bir isteme onayını reddeder ve bu bedeninin yaşamının bitişi ile birlikte, tezahürü olduğu istemenin de ortadan kalkacağını garantisini verir. Her zaman hakiki ve saf olan doğa, eğer bu maksim genel olarak uygulanırsa insan türünün yok olacağını söyler ve istemenin bütün tezahürlerinin birbirine bağlı olduğu hakkında söylenenler göz önüne alındığında ... istemenin en yüksek tezahürünün düştüğü durumda, onun daha zayıf yansıması olan hayvanın da düşeceğini varsayabilirim. İdrakin tam ortadan kalkışı ile dünyanın geri kalanı da hiçliğe karışacaktır zira özne olmadan nesne de olmaz.⁹¹

Sonuç

Schopenhauer, ancak kendi tezahürlerinin çatışmalarıyla nesneleşmeyi sürdürebilen ve doğası gereği kötü olan istemeyi, varoluşun acıya yazgılı olmasının nedeni olarak ortaya koymuştur. İsteme, türü sürdürmek için bireyleri kandırıp bir araç olarak kullanıp atar. Hayvanlar ve insanlar hayatta kalma ve

⁸⁵ Julian Young, *Schopenhauer*, New York: Routledge, 2005, 189-190.

⁸⁶ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 473.

⁸⁷ Sans, *Schopenhauer*, 21.

⁸⁸ Sans, *Schopenhauer*, 87.

⁸⁹ Schopenhauer, *Cinsel Aşkın Metafiziği*, 199-200.

⁹⁰ Eleanor H. Green, "Schopenhauer and D. H. Lawrence on Sex and Love", *The D. H. Lawrence Review*, 8, no 3, (1975), 340.

⁹¹ Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, 539.

üreme yoluyla farkında olmaksızın istemenin nesneleşme oyununda birer kukla olurlar. İstemenin, en mükemmel tezahürü olan insan türünü saf ve doğru bir şekilde sürdürme çabası, üreme konusunda seçici olmasına neden olur ve böylece aşk ortaya çıkar. Schopenhauer, aşkın ardındaki amacın belli bir kişiyle üreme olduğunu ortaya koymuş ve bu şekilde, insanların ulvileştirmelerine karşın onun doğaya ait bir fenomen olduğunu göstermiştir. İlgüdü tarafından aldatılarak cinsel dürtüleri belli bir insana yöneltilen aşıklar, birlikte sağlıklı, güçlü, güzel bebekler yapabilecekleri insanlarla eşleştirilirler. Kendi mutlulukları için aşık olduklarını düşünen bu insanlar, kendilerini belirleyen bilinçdışı etkenlerin ve değerlendirme süreçlerinin farkında değildir. Schopenhauer, insanda asli yöneticinin akıl değil bilinçdışı isteme olduğu düşünür. Onun açısından, rasyonel bir varlık olmayan insanın eylemlerini en temelde cinsel dürtü yönlendirir; zira, insanın kendisi de nesneleşmiş cinsel dürtüdür. Bilinçdışı ve irrasyonelliği temel alan tüm bu düşünceleriyle Schopenhauer kendisinden sonra gelen başta Nietzsche ve Freud olmak üzere pek çok düşünürü etkilemiştir.

Schopenhauer'da istemenin araçları olarak ortaya çıkan akıl ve bilgi onun köleliğinden tamamen kurtulmadığı müddetçe özgür olunamaz. İnsanların çoğu, zihinlerine isteme hakim olduğu için hayatta kalıp nesillerini sürdürmeyi hayatın temel amacı olarak görürler. Zihinlerindeki akıl-isteme savaşında aklın galip geldiği münzeviler ise istemenin bütün oyunlarının, bütün tuzaklarının farkındadır. Onlar, bireylerin ve içinde yaşadıkları doğanın, öznenin yarattığı geçici birer tasavvur olmaları bakımından illüzyon olduğunu bilirler. İsteme nesneleştikçe illüzyon ve acı devam edecektir. İnsan zaten özü olan istemeyle ölümsüzdür; dolayısıyla çocuk yaparak ölümsüz olmaya çalışmanın da bir anlamı yoktur. Schopenhauer, istemeyi reddetmenin, en büyük yaşam onayı olarak gördüğü cinsel aşktan uzak durarak başladığını düşünür. Sonuç olarak filozofta aşk ve özgürlük arasında tam bir karşıtlık ortaya çıkar. Cinsel aşk köleliği sürdürürken, ondan başlayarak istemeyi reddetmek özgürlüğe götürür.

KAYNAKÇA

- Bravo, Hamdi. "Schopenhauer'da Özgür İrade Sorunu ve Aklın İşlevi", *Düşünbil Dergisi*, no 43 (2014): 42-44.
- Janaway, Christopher. *Schopenhauer*. Çeviren Haydar Öztürk. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınevi, 2021.
- Koç, Emel. "Schopenhauer Felsefesinde 'Ölüm' ve 'Ölüm Korkusu' Üzerine", *Dört Öge Dergisi*, no 13 (2018): 21-41.
- Kuçuradi, İoanna. *Schopenhauer ve İnsan*. İstanbul: Yankı Yayınları, 1968.
- Laing, Bertram. "Schopenhauer ve Bireysellik." İçinde *Schopenhauer*, çeviren ve derleyen Ahmet Aydoğın, 171-191. İstanbul: Say Yayınları, 2009.
- Lovejoy, Arthur O. "Bir Evrimci Olarak Schopenhauer." İçinde *Schopenhauer*, çeviren ve derleyen Ahmet Aydoğın, 193-220. İstanbul: Say Yayınları, 2009.
- Platon, *Şölen-Dostluk*. Çeviren Sabahattin Eyüboğlu, Azra Erhat. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2020.
- Reik, Theodor. "Sevgi ve Cinsellik Ayrı Şeylerdir", İçinde *Aşkın Anatomisi*, çeviren Mehmet Harmancı, derleyen A. Krich, 139-152. İstanbul: Say Yayınları, 2005.
- Salter, William M. "Schopenhauer, Felsefe ve Din", İçinde *Din Üzerine*, çeviren Ahmet Aydoğın. İstanbul: Say Yayınları, 2020.
- Sans, Edouard. *Schopenhauer*. Çeviren Işık Ergüden. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2006.
- Schopenhauer, Arthur. *Akıl Sağlığı*. Çeviren Ahmet Aydoğın. İstanbul: Say Yayınları, 2017.
- Schopenhauer, Arthur. *Akıl Zayıflığı*. Çeviren Ahmet Aydoğın. İstanbul: Say Yayınları, 2019a.
- Schopenhauer, Arthur. *Hayatın Anlamı*. Çeviren Ahmet Aydoğın. İstanbul: Say Yayınları, 2019b.
- Schopenhauer, Arthur. *Ölümün Anlamı*. Çeviren Ahmet Aydoğın. İstanbul: Say Yayınları, 2019c.

SCHOPENHAUER FELSEFESİNDE DOĞADA TÜRÜ SÜRDÜREN KÖLELİK: CİNSEL AŞK
THE SLAVERY SUSTAINING THE SPECIES IN NATURE IN SCHOPENHAUER'S
PHILOSOPHY: SEXUAL LOVE
Cüneyt ARIKAN

Schopenhauer, Arthur. *Seçkinlik ve Sıradanlık Üzerine*. Çeviren Ahmet Aydoğan.
İstanbul: Say Yayınları, 2019d.

Schopenhauer, Arthur. *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*. Çeviren A. Onur Aktaş.
Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2020.

Schopenhauer, Arthur. *Cinsel Aşkın Metafiziği*. Çeviren Firuzan Gürbüz Gerhold.
İstanbul: Alfa Yayınları, 2021a.

Schopenhauer, Arthur. *Doğadaki İsteme Üzerine*. Çeviren A. Onur Aktaş. Ankara:
Doğu Batı Yayınları, 2021b.

Singh, Raj. *Schopenhauer: A Guide for the Perplexed*. London: Continuum Books,
2010.

Whittaker, Thomas. *Schopenhauer Kimdir?*. Çeviren M. Masum Gökyüz. Ankara:
Fol Kitap, 2021.

Young, Julian. *Schopenhauer*. New York: Routledge, 2005.

Zöller, Günter. "Schopenhauer on the Self". İçinde *The Cambridge Companion to
Schopenhauer*, editör Christopher Janaway, 18-43. Cambridge: Cambridge
University Press, 2006.

İnternet Kaynakları

Ellis, Fiona. "Schopenhauer on the Delusions of Erotic Love." *Louvain Studies*,
44, no 3 (2021): 235-51. Erişim Tarihi: 25.12.2021.
https://www.academia.edu/59105321/Schopenhauer_on_the_Delusions_of_Erotic_Love

Green, Eleanor H. "Schopenhauer and D. H. Lawrence on Sex and Love." *The D.
H. Lawrence Review*, 8, no 3 (1975): 329-45. Erişim Tarihi: 17.07.2022.
<https://www.jstor.org/stable/44233515>

Gupta, R. K. "Freud and Schopenhauer". *Journal of the History of Ideas*, 36, no 4
(1975), 721-728. Erişim Tarihi: 17.07.2022.
<https://www.jstor.org/stable/2708999>